

The Effect of Transplantation and Donation of Organs and Giving Education on Knowledge Level in Midwifery Department Students

Serap Cetintas Oner (Corresponding author)
Ege University, Faculty of Health Sciences, Izmir, Turkey
E-mail: serap.cetintas@ege.edu.tr

Esin Ceber Turfan
Ege University, Faculty of Health Sciences, Izmir, Turkey
E-mail: esin.ceber@ege.edu.tr

Abstract

This study aims to increase the awareness about the importance of transplantation of the future midwives who will be one of the health professionals that will set the community a good example, and also, aims to evaluate the effect of education they receive on their knowledge levels about this topic. 78 student participated in the study. The students were divided into three groups. The first group was not given any training but the brochures were distributed for reading the second group and the third group received education about organ transplants and donations with the power point presentation was given. One month later, questionnaires were distributed again of the second and third group and conditions are evaluated after training. According to the results of the study, the average knowledge points of students are low. The reason for this can be stated as the students' not knowing the importance of transplantation and organ donation. Therefore the awareness of the students about transplantation and organ donation was increased and training organized and they were encouraged to donate organs.

Keywords: Organ donation, organ transplantation, instruction, knowledge level, midwife.

Ebelik Bölümü Öğrencilerine Verilen Organ Nakli Ve Bağışı Eğitiminin Bilgi Düzeylerine Etkisi

Özet

Bu çalışmada topluma örnek olacak sağlık profesyonellerinden biri olan ebelik bölümü öğrencilerinin organ bağışının önemine ilişkin farkındalığı artırmak ve verilen eğitimin bu konudaki bilgi düzeylerine etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmaya 78 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın uygulamasını da öğrenciler üç gruba ayrılmıştır. Birinci gruba hiçbir eğitim verilmemiş, ikinci gruba okumaları için broşür dağıtılmış, üçüncü gruba ise slayt sunumu ile organ nakli ve bağışı hakkında eğitim verilmiştir. Bir ay sonra ikinci ve üçüncü gruplara tekrar bilgi soru formları dağıtılarak eğitim sonrası bilgi durumları değerlendirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre her üç grupta da öğrencilerin eğitim öncesi bilgi puan ortalamaları düşük seviyede bulunmuştur. Bunun nedeni olarak öğrencilerin organ nakli ve bağışı önemini bilmemeleri olarak düşünülmüştür. Verilen broşür ve eğitim ile öğrencilerin organ nakli ve bağışı hakkındaki farkındalığı artırılmış ve yapılandırılmış eğitim verilen grubun bilgi puanı ve tutumunda diğer gruplara göre anlamlı farklılık saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Organ bağışı, organ nakli, eğitim, bilgi düzeyi, ebe.

1. Giriş

Sağlık hizmetlerinin en önemli hedeflerinden biri de yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Transplantasyon hastaların yaşam kalitelerini iyileştirmekte ve hastalık nedeniyle ortaya çıkan kısıtlıkların çoğunu ortadan kaldırabilmektedir(3,4,5).

Organ bağıışı; kişinin kendi isteği ile, tıbben yaşamı sona erdikten (beyin ölümü gerçekleşikten) sonra doku ve organlarının, başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesidir. Bu bağıışı yapabilmesi için iki şahit huzurunda belgelemesi gerekmektedir. Organ nakli ise; bir organın görevini yerine getiremeyip, vücuda zarar vermeye başladığı durumda bir başka kişiden alınan sağlam organ ile değiştirilmesi işlemidir. Organ nakli canlı vericiden veya kadavradan olmak üzere iki şekilde yapılabilmektedir. Kadavra vericiden organ naklinde, vericinin beyin ölümü gerçekleşmiş olması gerekmekte ve yasal izinler alınmış olması gerekir(2). Bağıışlanmış olan organın uygunluğu, vericinin beyin ölümü gerçekleşikten ve ailenin onayı alındıktan sonra, sağlık ekibi tarafından uygunluğu tespit edilip yapılabilir(1). Canlı vericiden organ naklinde ise, organ veren kişinin yaşamını riske sokmadan çift organlarından birinin alıcıya nakil edilmesi işlemidir.

Ülkemizde organ bağıışıyla ilgili çalışmalar ve uygulamalar 29/05/1979 tarih ve 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli yasasına göre yapılmaktadır. Yasaya göre yeni doğan bebekten 60 yaşa kadar olan ölümlerden organ alınabildiği gibi, 18 veya üstünde bir yaşta olup aklı dengesi yerinde olan herkes organ bağıışında bulunabilir(6,7,8). Ülkemize baktığımızda organ bağıışı oranı istendik düzeyde değildir. Çünkü toplumda istenen farkındalık söz konusu değildir(2). 2017 yılı organ bağıışı istatistikleri incelendiğinde 24935 kişi organ nakli için bekleme listesindedir(22). Eğer farkındalık artırılsa kişilerin organ bağıışı ile ilgili tutumları değişebilir ve da bağıış oranını artıracaktır düşünülmemtedir. Kişilerin organ bağıışı ile ilgili tutumlarını etkileyen etmenlerin başında; eğitim, sosyo-ekonomik düzey, din ve kültür gelmektedir(9). Bu etmenlerin yanı sıra, aileden gerekli iznin çıkmaması, kişilerin yeterli ve doğru bilgiye sahip olmamaları gibi nedenlerle ülkemizde yeterli organ bağıışı sağlanamamaktadır(10,11). Farkındalığı ve organ bağıışını arttırmada özellikle üniversite öğrencilerine verilecek eğitimlerin etkili olabileceği düşünülmemtedir. Bu çalışma geleceğin sağlık profesyonellerinden biri olan ebek öğrencilerinin organ nakli-bağıışı hakkındaki bilgi ve tutumlarını değerlendirmek ve verilen farklı eğitim teknikleri ile bilgi düzeylerinin arasındaki farkı saptamak amacıyla yapılmıştır.

1. Yöntem

Eğitsel- müdahale tipinde yapılan çalışmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Yükseköğretim Kurumlarına bağılı bir sağlık yüksekokulunun ikinci sınıfında öğrenim gören 95 öğrenci oluşturmuştur. Örnek grubu seçimine gidilmeden yapılan çalışmaya, 29 Şubat 2016 tarihinde okulda bulunan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 78 öğrenci dahil edilmiştir. Öğrenciler sınıf yoklama listelerine göre randomizasyon yapıp üç ayrı gruba ayrılmıştır. Bu gruplardan ilki eğitim almayan grup, ikincisi broşür alan grup ve üçüncüsü slayt eğitimi alan grup olarak adlandırılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili kurumdan resmi izin ve öğrencilerden sözel onam alınmıştır.

Veri toplamanın birinci aşamasında öğrencilere herhangi bir eğitim verilmeksizin, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilmiş olan öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini ve organ nakli-bağıışı konusu ile ilgili bilgi/tutumlarını ortaya çıkaran 29 sorudan oluşan bir soru formu dağıtılmış ve doldurulması istenmiştir. Ayrıca öğrencilere organ nakli/bağıışı konusunda doğru/yanlış soru tipinde hazırlanan toplam 20 sorudan oluşan ve 100 puan üzerinden değerlendirilen bilgi değerlendirme formu kullanılarak veriler toplanmıştır.

Birinci aşamadaki ilk veri toplama işlemi bittikten sonra ikinci grup bir sınıfa alınmış ve onlara organ nakli/bağıışı ile ilgili kısa bilgilerin yer aldığı bir broşür dağıtılmıştır. Broşürlerini okuyan öğrenciler çıkmadan araştırmanın ikinci aşamasının 1 ay sonra gerçekleşeceği bildirilmiştir. Aynı zamanda üçüncü gruba ait öğrenciler bir başka sınıfa alınmış ve başka bir araştırmacı tarafından organ nakli/bağıışı ile ilgili 32 slayttan oluşan bir power point sunumu yapılmıştır. Slayt sunumu bittikten sonra araştırmanın ikinci aşaması için randevu günü bildirilmiştir. Son veriler için bir aylık süre beklenmesinin amacı; o anda edinilen bilgilerin kısa zamanda unutulmadığından yalancı pozitiflik doğuracağını düşünülmesidir.

Araştırmanın ikinci aşaması 29 Mart 2016 tarihinde gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada aynı 78 öğrenciye bilgi tutum formu ve doğru/yanlış soru tipinde hazırlanan soru formu dağıtılmış ve böylece araştırmanın tüm verileri tamamlanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi, bilgisayar ortamında SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social Sciences

for Windows) paket programı kullanılarak tanımlayıcı verilerin sayı ve yüzde dağılımı, karşılaştırmalarda (üç grup için son test bilgi puan ortalamaları) varyans analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar %95'lik güven aralığı da, 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

2. Bulgular

Araştırmaya katılan, eğitim almayan öğrencilerin yaş ortalaması 19.88 ± 0.81 (min:19 max:21) ve %50'si (n:13) devlet yurdunda yaşamaktadır. Eğitim almayan öğrencilerin %65.4'ü (n:17) daha önce kan bağışında bulunmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %65.4'ü organ bağış hakkında bilgi sahibi olduklarını ve %50'si bu bilgiyi okul ve derslerden edindiğini belirtmişlerdir. Organ bağış denilince akla ilk gelen organ olarak %65.4'ü böbrek yanıtını vermiştir. %96.2'si organ bağışının gerekliliğini inanmakta, %57.7'si organ bağış için yapılması gerekenleri bilmediklerini ifade etmişlerdir. %80.8'i yaşamının herhangi bir döneminde organ ihtiyacı olduğunda organ bağış almak isterken, %57.7'si organ bağışında bulunmak istemektedir. Organ bağışında bulunmak isteyenlerin %65'i bir insanın yaşamasına destek olmak istediklerini belirtirken, organ bağışında bulunmak istemeyen öğrencilerin %83.3'ü korktuklarını ve kendilerini hazır hissetmediklerini belirtmişlerdir. Eğitim almayan öğrencilerin %96.2'si organ bağış hakkında bilgi almayı istediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan, broşür ile eğitim alan öğrencilerin yaş ortalaması 20.34 ± 2.71 (min:18 max:33) ve %50'si (n:13) devlet yurdunda yaşamaktadır. Broşür ile eğitim alan öğrencilerin %80.8'i (n:21) daha önce kan bağışında bulunmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %92.3'ü organ bağış hakkında bilgi sahibi olduklarını ve %50'si bu bilgiyi radyo/televizyondan edindiğini belirtmişlerdir. Organ bağış denilince akla ilk gelen organ olarak %61.5'i böbrek yanıtını vermiştir. %96.2'si organ bağışının gerekliliğini inanmakta, %57.7'si organ bağış için yapılması gerekenleri bilmediklerini ifade etmişlerdir. %92.3'ü yaşamının herhangi bir döneminde organ ihtiyacı olduğunda organ bağış almak isterken, %69.2'si organ bağışında bulunmak istemektedir. Organ bağışında bulunmak isteyenlerin %76.2'si bir insanın yaşamasına destek olmak istediklerini belirtirken, organ bağışında bulunmak istemeyen öğrencilerin tümü korktuklarını ve kendilerini hazır hissetmediklerini belirtmişlerdir. Broşür eğitimi alan öğrencilerin %92.3'ü organ bağış hakkında bilgi almayı istediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan, slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin yaş ortalaması 19.88 ± 1.03 (min:19 max:23) ve %46.2'si (n:12) evde yaşamaktadır. Slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %84.6'sı (n:22) daha önce kan bağışında bulunmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %80.8'i organ bağış hakkında bilgi sahibi olduklarını ve %42.9'ui bu bilgiyi radyo/televizyondan edindiğini belirtmişlerdir. Organ bağış denilince akla ilk gelen organ olarak %69.2'si böbrek yanıtını vermiştir. Öğrencilerin tümü organ bağışının gerekliliğini inanmakta, %53.8'i organ bağış için yapılması gerekenleri bilmediklerini ifade etmişlerdir. %80.8'i yaşamının herhangi bir döneminde organ ihtiyacı olduğunda organ bağış almak isterken, %84.6'sı organ bağışında bulunmak istemektedir. Organ bağışında bulunmak isteyenlerin %76'sı bir insanın yaşamasına destek olmak istediklerini belirtirken, organ bağışında bulunmak istemeyen öğrenci korktuğunu ve kendini hazır hissetmediğini belirtmiştir. Slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %92.3'ü organ bağış hakkında daha fazla bilgi almayı istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 1).

Ebelik bölümü öğrencilerinin eğitim öncesi organ nakli ve bağış hakkındaki bilgi puan ortalamaları 100 puan üzerinden 30.76 ± 13.53 (min:10 max:60) olarak saptanmıştır. Eğitim almayan birinci grup öğrencilerinin bilgi puan ortalamaları 31.25 ± 12.35 iken son test bilgi puan ortalamaları 33.14 ± 12.23 olarak saptanmıştır. Broşür eğitimi öncesi bilgi puan ortalamaları 32.32 ± 14.99 iken broşür eğitimi sonrası bilgi puan ortalamaları 46.42 ± 11.85 olarak bulunmuştur. Slayt eğitimi öncesi bilgi puan ortalaması 28.65 ± 13.15 iken eğitim sonrası bilgi puan ortalaması 62.88 ± 9.91 olarak saptanmıştır (Tablo2).

Tablo 1. Öğrencilerin organ bağı hakkında bilgi ve tutumlarına göre dağılımı

<i>Özellikler</i>	<i>Eğitim/Broşür almayan grup (n:26)</i>		<i>Broşür alan grup (n:26)</i>		<i>Slayt eğitimi alan grup (n:26)</i>	
	<i>Sayı (S)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Sayı (S)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Sayı (S)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Yaş ortalaması	19.88±0.81		20.34±2.71		19.88±1.03	
Yaşanılan yer						
Devlet yurdu	13	50	13	50	10	38.5
Ev	9	34.6	7	26.9	12	46.2
Diğer	4	15.4	6	23.1	4	15.3
Kan bağışında bulunma durumu						
Evet						
Hayır	9	34.6	5	19.2	4	15.4
	17	65.4	21	80.8	22	84.6
Organ bağı hakkında bilgisi olma durumu						
Evet	17	65.4	24	92.3	21	80.8
Hayır	9	34.6	2	7.7	5	19.2
Bu bilgiyi aldıkları yer	<i>n:17</i>		<i>n:24</i>		<i>n:21</i>	
Okul/dersler	9	50	11	45.8	7	33.3
Radyo/televizyon	6	33.3	12	50	9	42.9
Diğer	2	16.7	1	4.2	5	23.8
Organ bağış denilince akla ilk gelen organ						
<i>Böbrek</i>	17	65.4	16	61.5	18	69.2
<i>Kalp</i>	7	26.9	8	30.8	5	19.2
<i>Diğer</i>	2	7.7	2	7.7	3	11.6
Organ bağış gerekliliğine inanma durumu						
Evet						
Hayır	25	96.2	25	96.2	26	100
	1	3.8	1	3.8	-	0
Organ bağış için yapılması gerekenleri bilme durumu						
Evet biliyorum	11	42.3	11	42.3	12	46.2
Hayır bilmiyorum	15	57.7	15	57.7	14	53.8
Kendisi veya yakın akrabası için organ ihtiyacı olduğunda organ bağış almak isteyenler						
<i>Evet isterim</i>	21	80.8	24	92.3	21	80.8
<i>Hayır istemem/Kararsızım</i>	5	19.2	2	7.7	5	19.2
Organ bağışında bulunmak isteyenler						
<i>Evet isterim</i>	15	57.7	18	69.2	22	84.6
<i>Hayır istemem/Kararsızım</i>	11	42.3	8	30.8	4	15.4
Organ bağışında bulunmayı isteme durumu nedeni*						
<i>Bir insanın yaşamasına destek olmak isterim</i>	13	65	16	76.2	19	76
Organ bağışında bulunmayı istememe nedeni**						
<i>Korkuyorum kendimi hazır hissetmiyorum</i>	5	83.3	5	100	1	100
Organ bağış hakkında bilgi almayı isteme durumu						
<i>Evet</i>	25	96.2	24	92.3	24	92.3
<i>Hayır</i>	1	3.8	2	7.7	2	7.7

*Organ bağışında bulunmak isteyen öğrenciler arasında

**Organ bağışında bulunmak istemeyen öğrenciler arasında

Tablo 2. Öğrencilerin organ nakli ve bağıışı hakkındaki ilk test ve son test bilgi puan ortalamalarına göre dağılımı*

Gruplar	İlk test Ort. ±S.S	Son test Ort. ±S.S
Eğitim/broşür almayan grup (n:26)	31.25±12.35	33.14±12.23
Broşür alan grup (n:26)	32.32±14.99	46.42±11.85
Slayt eğitimi alan grup (n:26)	28.65±13.15	62.88±9.91

*Varyans analizi yapılmıştır

3. Tartışma

Organ bağıışı günümüzde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir tedavi yöntemidir. Bunun yanında organ bağıışı yetersizliği tüm dünya için de ortak bir sorundur. Organ bağıışını artırabilmenin bir yolu da yetersiz bilgiyi ve olumsuz tutumu gidermek ve insanları bu konuda eğitmektir. Yapılan organ nakillerine rağmen bağıışlanan organ sayısı istendik oranda değildir ve ihtiyacı karşılayamamaktadır(7,18,23). Bu çalışma ebelik bölümü öğrencilerinin organ bağıışına karşı bilgi ve tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada yer alan öğrencilerin yaşları incelendiğinde, yaş ortalamasının 20.03±1.7 (min:18 max:33) olduğu saptanmıştır. 2012 yılında Savaşer ve arkadaşlarının 'Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin organ bağıışına bakışları' adlı çalışmalarında öğrencilerin yaş ortalamasını 22.29±1.18 olarak saptamıştır(24).

Çalışmadaki eğitim almayan öğrencilerin %65.4'ünün, broşür ile eğitim alan öğrencilerin %92.3'ünün ve slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %80.8'inin organ bağıışı hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Koçak ve arkadaşlarının (2010) yaptığı bir çalışmada ikinci sınıf tıp öğrencilerinin %76.9'unun organ bağıışı hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir(17). Şıpkın ve arkadaşlarının (2010) yaptığı çalışmada öğretim elemanlarının %93.9'unun organ nakli konusunda bilgisinin olduğunu saptamıştır(7). Efil ve arkadaşlarının (2013) Afyon halkı ve sağlık çalışanları ile yaptığı bir çalışmada, halkın organ bağıışı konusunda %48.7'sinin yeterli bilgisi olduğunu belirtmiştir(19). Kavurmacı ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin organ bağıışı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını saptamışlardır(2). Bu bulgular katılımcıların organ nakli ve bağıışı konusunda bilgi durumlarının varlığını ancak bu bilgilerin yeterli olmadığını ve daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını düşündürmektedir.

Eğitim almayan öğrencilerin %50'si aldıkları bilgiyi okul/derslerden edindiklerini belirtirken, broşür eğitimi alan öğrencilerin %50'sinin ve slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %42.9'unun bu bilgiyi radyo/televizyondan edindiği saptanmıştır. Doğan ve arkadaşlarının 2016'da yaptıkları bir çalışmada organ bağıışı hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin %19.4'ünün bu bilgiyi okuldaki derslerinden aldıklarını belirtirken(6), Yaşar ve arkadaşları (2008) katılımcıların bilgilerinin temel kaynağı olarak medyayı gösterdiklerini, Akış ve arkadaşları (2008) katılımcıların %72 oranında sahip oldukları bilginin kaynağını televizyon olarak göstermesi (16) medyanın hayatımızda kapladığı geniş yeri ortaya çıkarmaktadır. Görsel ve yazılı yayınların organ bağıışı hakkında en çok bilgi edinilen kaynaklardan biri olması literatür bulguları ile paralellik göstermektedir(21).

Çalışmamızda eğitim almayan öğrencilerin %65.4'ü, broşür ile eğitim alan öğrencilerin %80.8'i, slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %84.6'sinin daha önce kan bağıışında buldukları saptanmıştır. Yaşar ve arkadaşları (2008) yaptığı bir çalışmada katılımcıların %15,1'inin düzenli aralıklarla kan bağıışında bulduklarını, %84.9'unun ise gerektiğinde kan bağıışında bulunabileceklerini belirtmiştir. Çıkan sonuçlar çalışmamız ile benzer bulunmuştur. Kan bağıışında bulunmak tam anlamıyla organ bağıışında bulunmak olarak düşünülmesinde de bir başka insanın yaşaması için doğrudan katkı sağlama tecrübesini kişilere kazandıracığından önemli bir parametre olarak görülmektedir(20).

Çalışmamızda eğitim almayan öğrencilerin %65.4'ü, broşür ile eğitim alan öğrencilerin %61.5'i, slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %69.2'si organ bağıışı denilince akla ilk gelen organ olarak böbrek yanıtını vermiştir. Üniversite personeli ile yapılan bir çalışmada (2008) organ bağıışlanabilirliği konusunda en iyi bilinen organlar arasında böbrek sonucuna ulaşılmıştır(16). Yine aynı şekilde tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (2010) böbrek naklinin en çok yapılan organ olduğu cevabını vermişlerdir(17). Bağıışlanabilen organlar arasında böbreğin en eski ve ilk nakli yapılan organ olmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin hemen hemen hepsi organ bağıışı gerekliliğine inanmaktadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da (2004) organ bağıışının gerekliliğine inananların oranı oldukça yüksek

saptanmıştır (%78.9) (21). Bu sonuç çalışmamızdaki sonuç ile benzer çıkmıştır ve organ bağıışı gerekliliğine inananların oranının yüksek olması ümit vericidir.

Çalışmamızdaki eğitim almayan öğrencilerin %80.8'i, broşür eğitimi alan öğrencilerin %92.3'ü, slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %80.8'i yaşamının herhangi bir döneminde organ ihtiyacı olduğunda organ bağıışı almak istedikleri saptanmıştır. Organ bağıışı ile ilgili yapılan bir çalışmada (2013) gereksinim durumunda kendinize organ nakli yapılmasını kabul eder misiniz? Sorusuna katılımcıların %76.3'ü evet yanıtını verdiği belirtilmiştir(19). Hastane çalışanları ile ilgili yapılan bir çalışmada (2016) kendisine organ bağıışı yapılmasını %74.7 oranında kabul edildiği saptanmıştır(25). Çalışmamız ile diğer çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir. Katılımcılar organ bağıışı ihtiyacı olduğunda büyük çoğunluk ile bu bağıışı kabul etmektedir.

Eğitim almayan öğrencilerin %57.7'si, broşür eğitimi alan öğrencilerin %69.2'si, slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %84.6'sı organlarını bağıışlamayı düşünmektedir. Afyon ilinde yapılan bir çalışmada katılımcıların %40.2'sinin organlarını bağıışlamayı düşündüğünü(19), Kavurmacı ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2014) bu oranın %47.8 olduğu saptanmıştır(2). Bizim sonuçlarımız diğer sonuçlara oranla yüksek çıksa da istenilen düzeyde değildir. Bu oranlar kendi çalışmamızın grupları arasında bile farklı olduğu saptanmıştır. Özellikle organ nakli alma oranları yüksek iken bağıışlama oranlarının düşük olması dikkat çekicidir.

Organ bağıışı yapmayı düşünen eğitim almayan öğrencilerin %65'i, broşür eğitimi alan öğrencilerin %76.2'si ve slayt sunumu ile eğitim alan öğrencilerin %76'sı organ bağıışında bulunma nedenlerine "bir insanın yaşamasına destek olmak istedikleri" cevabını vermiştir. Efil ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2013) katılımcıların %85.2'sinin "hayat kurtarma ve iyileştirme" düşüncesi en çok bağıışlama nedeni olarak saptanmıştır(19). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada organ bağıışında bulunmak isteme nedenleri arasında birinci sırada "başkalarına yardım etmek (%88.5)" cevabı saptanmıştır(24). Çalışmamızın sonucu literatür ile uyumludur.

Çalışmamıza katılan katılımcıların organ bağıışında bulunmama nedenleri arasında birinci sırada "korktukları ve kendilerini hazır hissetmedikleri" yer almaktadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (2016) organ bağıışında bulunmama nedeni olarak ilk sırayı "dini olarak uygun görülmemesi (%36)" almıştır(6). Meslek yüksek okulunda yapılan bir çalışmada (2008) öğrencilerin organ bağıışında bulunmama nedeni olarak %32.2'si "vücut bütünlüğümün bozulmasını istemiyorum" olduğu gözlemlenmiştir(20). Yine bir başka çalışmada organ bağıışlamama nedeni olarak ilk sırayı "cesedime müdahale yaptırmak istemiyorum (%36.1)" cevabı almıştır(19). Literatür incelendiğinde genel olarak verilen cevaplar vücut bütünlüğünü bozmak istememe, dini olarak uygun olmadığını düşünme, nakli yapacak sağlık personeline güvenmeme, organın ticari amaçla kullanılacağını düşünme gibi cevaplar yer almıştır (2,7,24). Tüm bu yargılar göz önüne alındığında toplumun aydınlatılmasının gerekli olduğunu ve doğru yargıların kazanılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Organ bağıışı konusunda toplum bilincini artırmanın en önemli yollarından biri de eğitimidir. Verilen eğitimler ile katılımcıların organ bağıışına yönelik bilgilerinin artmasına ve organ nakline yönelik düşüncelerinin olumlu yönde katkısı olacağı saptanmıştır(26). Çalışmamıza katılan öğrencilerin gelecekte bir sağlık profesyoneli olacakları gerçeği ve toplumu organ bağıışı hakkında eğitecek kişiler olacağı düşünülünce konu daha çok önem kazanmaktadır.

Ebelik bölümü öğrencilerinin tümünün eğitim öncesi organ nakli ve bağıışı hakkındaki bilgi puan ortalamaları 100 puan üzerinden 30.76 ± 13.53 (min:10 max:60) olarak saptanmıştır. Bu bulgu öğrencilerin organ nakli ve bağıışı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Eğitim almayan birinci grup öğrencilerinin bilgi puan ortalamaları 31.25 ± 12.35 olarak saptanmıştır. Broşür eğitimi öncesi bilgi puan ortalamaları 32.32 ± 14.99 iken broşür eğitimi sonrası bilgi puan ortalamaları 46.42 ± 11.85 olarak bulunmuştur. Broşür ile verilen eğitimin öğrenciler üzerinde az da olsa etkisi olduğu saptanmıştır. Sunum eğitimi öncesi bilgi puan ortalaması 28.65 ± 13.15 iken eğitim sonrası bilgi puan ortalaması 62.88 ± 9.91 olarak saptanmıştır. En iyi eğitim yöntemlerinden biri olan sunum eğitimi ile öğrenciler organ nakli ve bağıışı konusunu daha iyi anlamış ve bilgi puanlarını anlamlı derecede yükseltmişlerdir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (2016) öğrencilerin organ bağıışı ile ilgili bilgi düzeylerinin iyi düzeyde olduğu saptanmıştır(6). Naçar ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada (2001) katılımcıların bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır(12). Katılımcıların bilgi düzeyleri ne kadar artırılsa tutumlarının da o derece artacağı düşünülmektedir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışma da (2012) öğrencilerin tutum ve davranışlarının farklı olduğu saptanmıştır. Organ bağıışlamak isteyenlerin çok azının organ bağıışında bulunduğu saptanmıştır(23). Çalışmamız ile benzerlik

göstermektedir. Toplumun eğitim düzeyinin yüksek bir bölümünü oluşturan üniversite öğrencilerinin organ bağışısı konusunda çeşitli eğitimler ile bilgilendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılacak eğitimlerle ve kampanyalarla farkındalık yaratılabilir, insanların yanlış bildiği doğrular gün yüzüne çıkartılabilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin organ bağışısı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bu konuda kaygılar yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Organ bağışısı konusunda istenilen düzeye ulaşabilmek için toplumun her kesimine eğitimler verilmesi organ bağışısını artıracaktır. Özellikle geleceğin sağlık profesyonellerinden biri olacak olan ebe öğrencilerin eğitilmesi sağlanarak organ bağışısı artırılabilir. Organ bağışısına yönelik bilgi ihtiyacı için herkesin kültür, inanç ve eğitim seviyesi göz önünde bulundurularak eğitim programları hazırlanmalı ve düzenli olarak verilmesi gerekmektedir. Organ bağışısının gönüllülüğe esas olduğu unutulmamalı ve bu yaklaşımı olumlu yönde etkileyecek eğitim programları düzenlenmelidir (19,20,21).

Üniversite öğrenciliği sırasında öğrencilere organ bağışısı konusunda yapılacak eğitimin bir fırsat olduğu, kişilerin yaşamları boyunca tutumunu ve kararını etkileyebileceği düşünülmektedir. Önerimiz ise, başta sağlık öğrencileri olmak üzere tüm üniversite bölümleri öğrencilerinin katılacağı okul eğitimleri düzenlenebilir ve gönüllülük esasına dayalı olarak bu eğitimler verilmelidir.

References

1. <https://organ.saglik.gov.tr/OTR/30Bilgilendirme/OrganBagisi.aspx>
2. Kavurmacı, M., Karabulut, N., Koç, A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Organ Bağışısı Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri. *HEAD*, 11(2): 15-21.
3. Özşaker, E. Organ Nakli ve Yaşam Kalitesi. (2014). *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3:3.
4. Balaska, A., Moustafellos, P., Gourgiotis, S., Pistolas, D., Hadjiyannakis, E., Drakopoulos, S. (2006). Changes in Health-Related Quality of Life in Grek Adult Patients 1 Year After Successful Renal Transplantation. *Experimental and Clinical Transplantation*, 2: 521-524.
5. Öğütmen, B. , Yildirim, A., Sever M.S., Bozfakioğlu S., Ataman R., Erek, E., Çetin O. ve Emel, A. (2006). Heath-Related Quality of Life After Kidney Transplantation in Comparison Intermittent Hemodialysis, Peritoneal Dialysis and Normal Controls. *Transplantation Proceedings*, 38:419-421.
6. Doğan, M.,D., Uzun, İ., Kaya, N., Ekinci, H., Altınkaynak, M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Organ Bağışısına Bakış Açısı ve Bilgi Düzeyleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3:2:99-105.
7. Şıpkın, S., Şen, B., Akan, S., Tuna, A., M. (2010). Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Elemanlarının Organ Bağışısına Bakış Açılarının İncelenmesi. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(1):19-25.
8. Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun. Resmi Gazete Tarih: 3.6.1979, Sayı:16655.
9. Yüccetin, L., Keçecioğlu, N., Ersoy, F.,F. (2003). Türkiye’de Organ Bağışısı Ve Nakline Bir Bakış. *Diyaliz Transplantasyon ve Yanık*, 14: 115-118.
10. Anık, O. Türkiye’de Organ Bağışısı. (2011). *Önce Sağlık*, 6.
11. Okka, B., Demireli, O. (2008). Konya İlinde Halkın Organ Bağışısı Konusuna Bakış Açılarının Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 16:148-158.
12. Naçar, M., Çetinkaya, F., Kanyılmaz, D., Tokgöz, B., Utaş, C. (2001). Hekim Adaylarının Organ

- Nakline Bakış Açıları. *Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi*, 10(2):123-8.
13. Webb, G., Phillips, N., Reddiford, S., Neuberger, J. (2015). Factors Affecting The Decision To Grant Consent For Organ Donation: A Survey Of Adults In England. *Transplantation*, 99: 1396–1402.
  14. <https://www.tonv.org.tr/tr/coklu-sayfa/organ-bagisi/organ-bagisi-ve-islam-dini/4/48> Erişim Tarihi: 20.05.2016.
  15. <http://www.diyamet.gov.tr/tr/icerik/%E2%80%9Corgan-bagisi-candan-cana-giden-en-buyuk-sadakadir%E2%80%A6/9439> Erişim Tarihi: 20.05.2016.
  16. Akış, M., Katırcı, E., Uludağ, H., Y., Küçükklıç, B., Gürbüz, T., Türker, Y., Kayacan, H., Öngel, K., Gül, H. (2008). Süleyman Demirel Üniversitesi Personelinin Organ-Doku Bağışı Ve Nakli Hakkındaki Bilgi Ve Tutumları. *S.D.Ü. Tıp Fak. Derg.*, 15(4)/ 28-33.
  17. Koçak, A., Aktaş, E., Ö., Şenol, E., Kaya, A., Bilgin, U., E. (2010). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Organ Nakli Ve Bağışı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri. *Ege Tıp Dergisi / Ege Journal of Medicine* 49(3): 153-160.
  18. Kara, S., Salman, Z., Öngel, K. (2012). Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Personelinin Organ Bağışına Bakışı. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 11:1:33-39.
  19. Efil, S., Şişe, Ş., Üzel, H., Eser, O. (2013). Afyon İlinde Halkın ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Çalışanlarının Organ Bağışı Konusuna İlgilerinin Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2:3:361-384.
  20. Yaşar, M., Oğur, R., Uçar, M., Göçgeldi, E., Yaren, H., Tekbaş, Ö., F., Korkmaz, A. (2008). Bir Sağlık Meslek Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerinin Organ Bağışı Konusundaki Tutumları Ve Tutumlarına Etki Eden Faktörler. *Genel Tıp Dergisi*, 18:1:33-37.
  21. Bölükbaş, N., Eyüpoğlu, A., Kurt, P. (2004). Organ Bağışı Hakkında Üniversite Öğrencilerinin Düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 21(2): 73-77.
  22. <http://www.tonv.org.tr/projeler/itns-2017/>Erişim Tarihi: 23.07.2018.
  23. Aktaş, Y., Y., Karabulut, N. Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesindeki Hemşirelik Öğrencilerinin Beyin Ölümü ve Organ Bağışına İlişkin Bilgi ve Tutumları. (2012). *Fırat Tıp Dergisi*, 17:3:129-134.
  24. Savaşer, S., Mutlu, B., Çağlar, S., Doğan, Z., Canbulat, N. (2012). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Organ Bağışına Bakışları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 20:1:1-9.
  25. Cillimoğlu, A., Ö., Yılmaz, S., Oğurlu, M. (2016). Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi Personelinin Organ-Doku Bağışı ve Nakli Hakkındaki Bilgi ve Düşünceleri. *Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi*, 1-9. doi: 10.5262/tndt.2016.1003.07.
  26. Özer, F., G., Karamanoğlu, A., Y., Beydağ, K., D., Fidancıoğlu, H., Akıncı, E., Şanlı, İ., ve ark. (2008). Sağlık Yüksekokulunda Öğrenim Gören Bir Grup Öğrencinin Organ Nakli/Bağışına Yönelik Görüşleri Ve Bilgi Düzeylerine Eğitimin Etkisi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1):39-46.